

Ümmet kavramı dili, rengi ve ırkı ne olursa olsun bütün Müslümanları bir kuba gibi bünyesinde taşıyan kuşatıcı bir sözcük. Kur’ân-ı Kerim’de yer alan “Allah’ın ipine sımsıkı sarılın” (l-i imrân, 3/103.) ve “Müminler ancak kardeşler” (Hucurât, 49/10.) gibi âyetler Müslümanların daima birlik ve beraberlik içerisinde yaşamaları konusunda ilkeler ortaya koymuştur. İslam tarihi boyunca zaman zaman bölünmeler yaşanmış olsa da Müslümanlar, İslâm dininin inanç esasları etrafında birlik ruhunu hep diri tutmuşlardır. 1789 Fransız İhtilaliyle birlikte kavmiyetçilik en yıkıcı etkilerini ümmet kavramını değersizleştirme ve işlevsiz hâle getirmekle İslâm coğrafyasında göstermiştir. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti’nden kopan her bir toprak parçasında maalesef bugün kan ve gözyaşı hâkimdir. “Allah ve Resulüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider” (Enfâl, 8/46.) ilâhî ikazını göz ardı eden İslâm coğrafyası sosyal, siyasî, iktisadî ve askerî alanlarda özne konumunu kaybederek nesne konumuna gelmiştir. Yrd. Doç. Dr. Abdullah Aygün, tarih boyunca sosyal ve siyasî hayatımızda etkilerini gördüğümüz ümmet kavramının Kur’ânî temellerini bugün yaşanan sorunlara da işaret ederek “Kur’ân Perspektifinden Ümmet Kardeşliği” isimli makalesinde ele aldı.

İslâm dünyası, tarihî misyonunu yeniden elde edebilmek için zedelenen İslam kardeşliğini ve birlik ruhunu yeniden tesis etmek durumundadır. Diyanet İşleri Başkanlığı son zamanlarda bu konudaki çalışmaların bir örneği sayılabilecek girişimlerde bulundu. Bunlardan biri Uluslararası Hicri Takvim Birliği Kongresi’dir. İslâm ülkeleri hicri takvimde esas alınan bazı teknik uygulamalardaki farklılıklar sebebiyle değişik günlerde Ramazan Ayı ve bayramı idrak etmektedir. Ülkemizde gerçekleştirilen Uluslararası Hicri Takvim Birliği Kongresi’nde alınan karar doğrultusunda, İslam ülkeleri arasında takvim birliğini sağlama konusunda önemli bir adım atılmış oldu. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bu alanda üzerinde çalıştığı bir diğer proje de Ankara Üniversitesi ile birlikte yürüttüğü “Ufuk Aydınlanma (Tan ve Fecir) Vakitlerinin Gözlemsel Yolla Belirlenmesi” projesidir. Bu projenin yürütülmesinde katkıları olan Prof. Dr. Sacit Özdemir ve Astronom İlhami Aşıkkaya “İmsak ve Tan Vakitlerinin Gözlemsel Yolla Tespiti” başlıklı yazısı son yıllarda Ramazan Ayı ile birlikte gündeme getirilen imsak ve yatsı vakitleri konusunda yaşanan tartışmalara açıklık kazandıracak mahiyettedir.

Zaman kavramı ve zamanın tespiti, ölçümü tarih boyunca insanoğlunun kayıtsız kalmadığı konulardan biridir. Kur’ân-ı Kerim’de “Güneş ve Ay bir hesaba göre hareket etmektedir.” (Rahmân, 55/5) buyuran Yüce Allah, ayların sayısını on iki, haram ayların sayısını ise dört olarak takdir etmiştir. Ne var ki insanoğlu kendisine gönderilen kutsal kitapları tahrif ettiği gibi kendi çıkarları için nesî adı verilen bir yöntemi kullanarak savaşmanın yasak olduğu haram ayların yerlerini ve ibadet vakitlerini değiştirerek sünnetullahı aykırı davranmıştır. Prof. Dr. Mustafa Ünver nesî uygulamasının modern örneklerini “Nesî yeti ve Modern Nesî Uygulamaları” başlıklı yazısıyla bizlerle paylaştı. Osmanlı ilim geleneğinde hadis ilmi özel bir yer teşkil etmiş ve âlimler eserlerini kaleme alırken sık sık hadislerle başvurmuşlardır. Son dönemin güzide alimlerinden biri olan Ömer Nasuhi Bilmen de Kur’ân ve Sünnet eksenli bakış açısıyla devrinin zihni bulanıklığı gidermek amacıyla tefsir, hadis, fıkıh, ahlâk ve edebiyat alanlarında birçok eser vermiş ve Hz. Peygamber’i bütün kâinat için bir hakikat güneşi olarak görmüştür. Ona göre Hz. Peygamber’in sözlerinin kaynağı Kur’ân’dır ve Kur’ân-ı Kerim’in tam anlamıyla anlaşılabilmesi için Sünnet’e vâkıf olmak şarttır. Bu nedenle eserlerinde hadis, sünnet ve hadis usulüne dair çok değerli bilgilere yer vermiştir. Yrd. Doç. Dr. Hü-

seyin Akyüz “Ömer Nasuhi Bilmen’in Hadis Kültüründeki Yeri” isimli yazısıyla daha çok fıkıh alanındaki eserleriyle şöhret bulan Ömer Nasuhi Bilmen’in hadis ilmine dair yaklaşımlarını öğrenme imkanı bulacağız.

Şiddet günümüzde küresel bir tehdit hâlini almıştır. Bugün yazılı ve görsel basında her geçen gün cinayet, yaralama, psikolojik şiddet gibi kamu vicdanını yaralayan haberler ulusal ve uluslararası ölçekte sıklıkla yer almaktadır. Bütün dünyayı saran şiddet sarmalından bilhassa toplumun zayıf halkaları olan kadın ve çocuklar etkilenmektedir. Aile içerisinde şiddeti öğrenen çocuklar hayatlarının sonraki dönemlerinde ailesinde öğrendiği şiddeti toplum içerisinde uygulama yoluna gitmektedir. Toplum etkisi altına alan şiddet sarmalı bütün kurumların varlığını borçlu olduğu aile üzerinde daha da yıkıcı bir etkiye sahiptir. Aile içi şiddet konusunda yapılan araştırmalar alkol, uyuşturucu, ekonomik sıkıntılarının aile içi şiddette başat etkenler olduğunu göstermektedir. Toplumsal araştırmaların sosyolojik okumaları dikkatli bir gözle yapıldığında ve şiddete neden olan unsurlar yakından incelendiğinde, şiddetin önünü almak için Kur’ân’ın kadına ve aileye yaklaşımının yeniden ele alınması ve toplumsal düzlemde bu yaklaşımın yaygınlaştırılması gereği ortaya çıkacaktır. Dr. Faruk Görgülü’nün “Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dinin Rolü” başlıklı yazısı aile içi şiddetin nedenlerini ortaya koyarak bu şiddetin önlenmesinde dinin rolüne dikkat çekmektedir.

Ebû Hanife’nin Ehl-i beyt âlimlerinin Emevîler ve Abbasiler dönemindeki yönetime karşı tutumları ve Zeydî geleneğe mensup âlimlerden istifade etmesi sebebiyle, Zeydî fîrû ve usûl-i fıkıh eserlerinde Ebû Hanife ve öğrencilerine karşı bir ilgi olduğu ifade edilmektedir. Hicri IV. ve V. asırlara gelindiğinde bu ilginin Ebû’l-Hasen el-Kerhî ile birlikte belirgin bir şekilde arttığı görülmektedir. Zeydî fakih ve usulcülerin Irak Hanefileri ile hoca talebe ilişkisi içerisinde olmalarının kendi usullerine yansıyan yönlerinden birisi de Şi’a’nın ana kolu olan Caferî çizgiden ayrılması ve Sünni-Mu’tezilî çizgiye girmesidir. Zeydî usulü istihsan, fasid- bâtil ayrımı, teklifi hükümler ve nehyin menhiyyun anıh’ın fesadına delaleti konularında Hanefîlerden etkilenmiştir. Dr. Fatih Yücel “İlk Dönem Irak Hanefîlerinin Zeydî Usulüne Etkilerine Yönelik Bir İnceleme” isimli yazısında Hanefîlerin Zeydî usulündeki etkilerinin izlerini ortaya koydu.

Kur’ân-ı Kerîm kendisine özgü nazmı ve üslubu olan bir kitaptır. Kur’ân-ı Kerîm hitap şekli, müjde ve ceza haberlerini sunuş tarzı gibi birçok konuyu kendisine özgü bir dil ve metin örgüsüyle bizlere sunmaktadır. Bu dil ve metin örgüsü içerisinde insanların günlük hayatlarında kullanageldikleri deyimler, beddua şekilleri, müjde kalıpları, sevinç belirtileri ve konuşma ifadeleri de yer almaktadır. Kötü bir durumdan haber veren ya da kişinin hâlini şikâyet etmesi anlamında kullanılan “veyl” kelimesi de söz konusu kavramlardan birisidir. Pişmanlık, helak, cehennemde bir vadi, azap ve hasret gibi manalara gelen veyl kelimesi Kur’ân-ı Kerîm’de otuz dokuz yerde geçmektedir. yetler incelemeye tabi tutulduğunda veyl kelimesinin muhataplarının genelde müşrikler, kâfirler, münafıklar, yalancılar, suçlular, putperestler ve iftira atanlar, özel anlamda ise Firavun ve sihirbazlar, Yahudiler, Hristiyanlar, Hz. dem’in oğlu Kabil ve ölçü ve tartıda hile yapanlar olduğu görülmüştür. Yrd. Doç. Dr. Yakup Bıyıkçoğlu “Kur’ân’da Veyl Kelimesi Üzerine” başlıklı yazısında veyl kavramının Kur’ân-ı Kerîm’deki kullanımına ilişkin bilgileri bize aktardı.

Her bir sayıda değerli bilim insanlarının akademik birikimlerini değerli okuyucularımızla buluşturduğumuz dergimizi istifadenize sunarken, rahmet iklimi Ramazan’ın ve bayramın ülkemiz ve İslam dünyası için hayırlar getirmesini diliyorum.

Bir sonraki sayıda tekrar buluşmak dileğiyle.

Dr. Yüksel Salman